

تعریف قرارداد آتی (قرارداد آتی چیست؟)

قرارداد آتی یا فیوچر: قراردادی که در آن خریدار و فروشنده توافق می کنند، مقدار معینی از کالای مشخص را با کیفیت مشخص، قیمت معلوم، در زمان و مکان مشخص معامله کنند.

یک قرارداد آتی برای یک درجه، مقدار، ماه تحویل و قیمت معین منعقد می گردد.

رتبه، مقدار، تاریخ تحویل، نحوه ارائه قیمت، میزان سپرده اصلی یا جبرانی برای هر نوع قرارداد همزمان با افتتاح معامله از طریق بورس تعیین و مشخص خواهد شد. در مجموع فقط تعیین قیمت در اختیار طرفین قرارداد آتی گذاشته می شود. داد و ستد این قرارداد تنها در تالار بورس صورت می گیرد. تدوین مقررات و برقراری ضمانت اجراء آن در خصوص چگونگی داد و ستد قراردادهای آتی در زمره اختیارات و مسئولیتهای بورس است.

فواید قرارداد آتی (چرا قرارداد آتی)

فوایدی که قرارداد آتی برای معامله کنندگان دارد، بشرح زیر می باشد:

1- برای تولید کننده محصول

به وسیله قرارداد آتی فروشنده (تولید کننده) می تواند قیمت فروش مورد نظر خود را برای زمان آینده تثبیت نمایند. و در برابر نوسانات مربوط به تغییر قیمت کالا، قیمت مد نظر خود را حفظ نماید و از ریسک مربوط به نوسانات قیمت جلوگیری نمایند. تولید کنندگان می توانند از طریق فروش کالا بصورت گیایی، سفارش ساخت محصولات را دریافت نمایند.

تولید کنندگان، پردازش گران، و توزیع کنندگان فلزات از قراردادهای آتی بمنظور هج کردن (پوشش خطر) در برابر ریسک قیمت استفاده می نمایند. وی می تواند در صورت فاصله گرفتن قیمتها از قیمت پیشنهادی قرارداد خود را واگذار نماید.

2- برای خریدار (مصرف کننده)

مصرف کننده کالا نیز می تواند از طریق این قرارداد از دریافت میزان کالای مورد نظر خود در ماه مورد نظر با قیمت تثبیت شده اطمینان حاصل نماید. وی می تواند کالای مورد نیاز خود را برای زمان مورد نظر با قیمت مورد نظر خود تثبیت نمایند. مصرف کننده می تواند در صورت فاصله گرفتن قیمتها از قیمت پیشنهادی قرارداد خود را در بورس واگذار نماید.

3- برای بورس بازان

بورس بازان (دلالتان) نیز می توانند از نوسانات قیمت قرارداد آتی یا خرید و فروش قرارداد آتی سود کسب نمایند. این افراد با خرید و فروش قرارداد آتی در جهتی که از قیمتها پیش بینی می نمایند می توانند سود کسب نمایند، بعنوان مثال در زمانی که قیمتها در حال افزایش می باشد با خرید یک قرارداد آتی به قیمت پایین تر از روند افزایشی قیمت سود کسب نماید و در زمانی که قیمتها در حال کاهش می باشد می تواند با فروش یک قرارداد آتی از روند کاهشی قیمتها سود کسب نماید.

سپرده قرار داد آتی چیست ؟

هر کدام از طرفین خریدار و فروشنده بمنظور تعهد به خرید یا فروش کالای مورد نظر می بایست درصدی از ارزش کالا را بعنوان سپرده یا ودیعه نزد کارگزار در وجه اتاق پایاپای نگهدارند .

در صورتی که یک معامله گر اقدام به خرید یا فروش قرارداد آتی نماید ، ملزم به واریز سپرده خواهد بود . این سپرده در حکم سپرده حسن انجام کار در خصوص نمایش تعهد خریدار نسبت به پرداخت بهای کالا به هنگام تحویل و تعهد فروشنده نسبت به تحویل کالا در موعد تحویل می باشد .

- واریز سپرده هم بر عهده خریدار و هم بر عهده فروشنده یک قرارداد آتی خواهد بود

- در هر قرارداد آتی ، حداقل سطوح سپرده مخصوص به آن که از طریق بورس محل داد و ستد تعیین و ابلاغ می گردد . معمولاً بین 5 الی 10 درصد از ارزش هر قرارداد بعنوان سپرده نزد کارگزار در وجه اتاق پایاپای واریز می شود .

بطور مثال : اگر قرارداد فیوچر تحویل مس کاند شرکت ملی مس برای ماه شهریور 1384 برای هر کیلو 3500 تومان باشد ، میزان هر قرارداد 10 تن باشد ، ارزش این قرارداد 35 میلیون تومان می باشد ، واریز 5 درصد از این قرارداد بعنوان سپرده ، معادل 1750000 تومان می باشد ، که هر کدام از طرفین قرارداد این مبلغ را واریز می نمایند .

- سپرده واریز شده متناسب با افزایش و کاهش سطح قیمتها تغییر می یابد. قرارداد آتی منتشره در جریان هر روز متناسب با قیمت روز از طریق اتاق پایاپای اصلاح حساب می گردند. سود یا زیان هر فرد بصورت روزانه محاسبه می گردد .

- در صورت کاهش سرمایه مشتری به پایین تر از یک سطح تعیین شده واریز سپرده جبرانی الزامی خواهد بود . در صورتیکه مشتری نزد کارگزار وکالت داشته باشد. کارگزار میبایست وجه را واریز نماید.

چگونه قرارداد آتی بخریم ؟

بمنظور خرید یک قرارداد آتی می بایست مراحل زیر را طی نمود :

1- بورس ، شیوه هر قرارداد آتی را برای هر کالا بصورت استاندارد شده تعیین می کند ، بطوریکه برای هر قرارداد زمان تحویل ، میزان هر کالا ، سایر مشخصات ریز مربوط به کالا و میزان سپرده هر قرارداد آتی از طریق بورس تعیین می شود .

2- خریدار و فروشنده با دزدست داشتن مدارک شناسایی و تکمیل فرم درخواست کد و بیانیه ریسک اقدام به اخذ کد معاملاتی می نمایند.

3- خریدار و فروشنده حساب بانکی در اختیار بورس را افتتاح می نمایند و سپرده قرارداد آتی را در آن حساب واریز می نمایند.

- 4- خریدار (متقاضی خرید) بر اساس استانداردهای تعیین شده بورس برای معامله هر فلز به شیوه قرارداد آتی، اقدام به تکمیل فرم درخواست خرید می نماید.
- 5- خریدار و فروشنده با توجه به زمان موعده تحویل کالا بر نرخ قیمت رقابت مینمایند. (به عنوان مثال قرارداد تحویل 10 تن مس کاتد شرکت ملی مس با خلوص 99 درصد جهت تحویل در ماه شهریور 84)
- 6- پس از توافق خریدار و فروشنده بر روی نرخ قیمت برای هر فلز در قرارداد آتی طرفین مبلغی به عنوان سپرده قرارداد آتی (معمولا 5 درصد) بمنظور حسن انجام قرارداد در وجه اتاق پایاپای واریز می نمایند.
- 7- هزینه کارگزاران و عوارض بورس نیز به همراه سپرده قرارداد آتی به حساب اتاق پایاپای واریز می شود. اتاق پس از کسر سهم بورس، کارمزد کارگزاران را به حساب آنها واریز مینماید. سپرده پرداختی از سوی خریدار به نام وی ثبت می شود.
- 8- پس از انعقاد قرارداد آتی بین خریدار و فروشنده، خریدار می تواند قرارداد خود را در تابلو بورس عرضه نماید. در این حالت رقابت بر روی تابلو بورس بر اساس قیمت فروش پیشنهادی صورت میگیرد. پس از خرید قرارداد آتی توسط خریدار جدید مسئولیت تحویل کالا به خریدار جدید منتقل می گردد.
- 9- در صورتیکه هر کدام از طرفین قرارداد تمایلی به ماندن در قرارداد نداشته باشند می توانند قبل از تاریخ سررسید اقدام به مختومه ساختن قرارداد از طریق اعمال موقعیتی بر عکس موقعیت فعلی اقدام نمایند.
- 10- تحویل کالا :

1- آخرین روز در رابطه با یک قرارداد آتی از سوی بورس تعیین خواهد شد.

2- ارسال اطلاعیه آمادگی تحویل از سوی دارنده موقعیت باز فروش قرارداد آتی به اتاق پایاپای

3- مطلع نمودن کارگزاران خریدار و بنابراین دارندگان موقعیت باز خرید توسط اتاق پایاپای جهت واریز وجه کالا

4- واریز 25 درصد و 75 درصد وجه کالا توسط خریداران به اتاق پایاپای

5- انتقال کالا و وجوه بین خریدار و فروشنده توسط اتاق پایاپای

سود یا زیان در قرارداد آتی چگونه تعیین می شود؟

- سود یا زیان در قرارداد آتی در هر روز بر اساس نرخ مبادله کالا در تالار بورس محاسبه و به حساب هر فرد تعلق می گیرد. با توجه به قیمتی که کالای مورد مبادله در هر روز دارد، به کالا سود یا زیان تعلق می گیرد.
- در حالتی که قیمتها کاهش می یابد از حساب سپرده خریدار کسر و به حساب سپرده فروشنده افزوده می گردد.
 - در حالتی که قیمتها افزایش می یابد از حساب سپرده فروشنده کسر و به حساب سپرده خریدار واریز می گردد.

در هر روز به نسبتی که قیمت‌ها افزایش یا کاهش می‌یابد در حساب هر یک از طرفین تغییر صورت می‌گیرد

چگونگی سفارش یک قرارداد آتی:

1- مدارک مورد نیاز

- فرم درخواست خرید یا فروش (فرم کاغذی ، کامپیوتری ، و....)
- عناصر یک سفارش در یک فرم

- تعیین خرید یا فروش - مقدار سفارش - ماه تحویل - نوع کالا - صدور هر نوع دستورالعمل خاص ، از قبیل زمان یا محدوده قیمت .

چگونه یک قرارداد آتی بفروشیم ؟

- تولید کننده یا هر شخصی که مایل است بعنوان فروشنده در قرارداد آتی وارد شود می‌تواند قرارداد آتی یک کالای خاص را که تحت قوانین بورس وجود دارد بفروش رساند

بعنوان مثال : تولید کننده مس می‌تواند یک قرارداد آتی تحویل 10 تن مس کاتد با خلوص 99 درصد را جهت تحویل در ماه شهریور 1384 با قیمت 3500 تومان بفروش رساند .

- یک شخص حقیقی یا حقوقی که تولید کننده مس نیست می‌تواند همان قرارداد را در بورس بفروش رساند

- به این ترتیب که فروشنده (تولید کننده) یا (متقاضی فروش) یک میزان کالا به شیوه قرارداد آتی درخواست فروش کالا را به کارگزار صادر می‌نماید .

- حق الزحمه کارگزار و حق الزحمه بورس را به همراه مبلغ ودیعه مورد نیاز به حساب در اختیار بورس واریز می‌نماید .

- کارگزار فروشنده اقدام به فروش کالای مورد نظر در بورس بصورت آتی می‌نماید .

- بر اساس نرخ خرید و فروش روزانه مبلغ ودیعه فروشنده تصحیح می‌گردد و سود یا زیان وی محاسبه می‌گردد .

- فروشنده می‌تواند قبل از سررسید اقدام به خروج از قرارداد نماید .

- در صورتی که وی از قرارداد خارج نشود می‌بایست به تحویل کالا در زمان مشخص شده و در قیمت همان روز اقدام نماید . و چنانچه خود مالک کالا نباشد ، می‌بایست معادل نقدی کالا در همان زمان را به خریدار تحویل نماید .

چگونه از یک قرارداد آتی خارج شویم؟

یکی از مهمترین ویژگی های قرارداد آتی قابلیت خروج از قرارداد است در صورتی که خریدار یا فروشنده پس از مدت زمانی بر اساس سیر قیمتها تمایل به ماندن در قرارداد نداشته باشند ، می توانند از طریق موقعیتی بر عکس موقعیت خود اقدام و از قرارداد خارج شود . مثال :

- چنانچه فردی یک قرارداد آتی 10 تن مس کاتد خرید نموده با فروش آن می تواند از قرارداد آتی خارج شود .

- و چنانچه فردی که 10 تن مس کاتد فروخته با خرید یک قرارداد مشابه می تواند از قرارداد آتی خارج شود .

چگونه قیمت مورد نظر خود را پوشش نمائیم؟ (چگونه هج نمائیم؟)

- هج کردن (پوشش خطر) عبارت است از یک معامله قرارداد آتی که در آینده به عنوان جایگزین یک معامله نقدی عمل می کند .

- اجرای قرارداد های آتی به تولید کنندگان اجازه خواهد داد تا در بازار نقش موثری در مدیریت ریسک بازی نمایند.

- تولید کننده می تواند در زمانی که قیمتها روند کاهشی دارد ، با فروش قرارداد آتی به قیمتی بالاتر از ریسک کاهش قیمتها در قرارداد آتی سود ببرد .

- آنچه استفاده از هج (پوشش خطر) را سود مند می سازد این است که قیمتهای نقدی و قرارداد آتی برای یک کالا از گرایش افزایش یا کاهش برخوردار بوده و از این رو زیان وارده از یک قرارداد از طریق سود به دست آمده از قرارداد دیگر خنثی و جبران گردد.

چگونه در قراردادهای آتی سرمایه گذاری نمائیم؟

در دنیا متداول ترین شیوه سرمایه گذاری بر روی فلزات استفاده از قراردادهای آتی می باشد . صندوق های سرمایه گذاری ، اشخاص از قراردادهای آتی جهت کسب سود استفاده می نمایند.

با توجه به اینکه مبالغ پرداختی جهت خرید این قراردادها ناچیز می باشد . سرمایه گذاران اقدام به خرید یک قرارداد آتی می نمایند و با افزایش قیمت این قراردادها را به فروش می رسانند.

سرمایه گذاران با گونه های مختلفی از این قراردادها می توانند سود ببرند :

- سرمایه گذار با پیش بینی از روند قیمت فلز در آینده اقدام (پیش بینی روند افزایشی قیمت) در حال حاضر اقدام به خرید یک قرارداد آتی می نماید و از تغییرات افزایشی قیمت بصورت روزانه بهره مند شود .

- تولید کننده گان با استفاده از این قراردادها می توانند در حالتی که پیش بینی می گردد که قیمت کالا روند کاهشی داشته باشد ، اقدام به فروش قرارداد آتی کالای خود با قیمت مد نظر خود (بالاتر از قیمتی که اتفاق خواهد

افتاد) . در این حالت تولید کننده با فروش قرارداد آتی کالای خود توانسته در زمانی که قیمت‌ها روند کاهشی داشته اند مبالغ بالاتری بفروش رساند .

- در این نوع قراردادها حتی شخص می تواند بدون داشتن یک کالا اقدام به فروش کالا به مبلغ مشخصی نماید در این حالت شخص کالایی را که قیمت آن کاهش می یابد با قیمت گران تری در آینده بفروش می رساند .